

Prof. dr. Pajazit NUSHI

FJALA PËRMBYLLËSE

Konferenca Shkencore “Lidhja Shqiptare e Prizrenit 1878-1881” e organizuar nga Akademia e Shkencave dhe Arteve e Kosovës dhe nga Instituti i Historisë i Prishtinës nën patronatin e Presidentit të Republikës së Kosovës Prof. Dr. Fatmir Sejdiut përfundoj punimet e veta pas një ditë e gjysmë pune. Pas fjalëve përshëndetëse të Ministrit të Arsimit të Shkencës dhe Teknologjisë, Prof. Dr. Enver Hoxhaj, që e bëri në emër të Qeverisë së Kosovës dhe të Kryetarit të saj, të Kryetarit të Akademisë së Shkencave dhe Arteve të Kosovës akademik Rexhep Ismaili, të Kryetarit të Akademisë së Shkencave të Shqipërisë akademik Teki Biçoku dhe të Drejtorit të Qendrës për Studime Albanologjike të Shqipërisë Z. Adrian Marashi u lexuan tri referate dhe u paraqitën 33 kumtesa nga studiuesit shqiptarë dhe nga ana studiues të Shteteve të Bashkuara të Amerikës të Austrisë, të Bullgarisë, të Sllovenisë dhe të Turqisë.

Kujtimi i 130 vjetorit të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit u bë në shtetin e rinj – në Republikën e Kosovës, që u shpall më 17 shkurt 2008 dhe që u pranua nga shtetet e mëdha – SHBA-së, Britanisë së Madhe, Francës e Gjermanisë si dhe po pranohet ndërkombëtarisht nga numri gjithnjë e më i madh i shteteve të pesë kontinenteve. Përmbajtja e punimeve të lexuara ishte frytë i hulumtimeve

sistematike të studiuesve të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit të bazuara sa në bazë të dokumentacionit arkivor të shfrytëzuar më herët aq edhe në dokumentacionin e posa të zbuluar dhe më tepër në lidhjen domethënëse të dokumentacionit të vjetër dhe të rinj.

Gjykuar sipas karakterit të përmbajtjes së kumtesave të dërguara në këtë konferencë dhe burimeve argumentuese dhe të interpretimit të tyre, kumtesat e paraqitura kishin të bënin me shkaqet, me programin, me veprimtarinë politike, ushtarake, arsimore, kulturore, shkencore dhe publicistike të Lidhjes së Prizrenit. Pikëpamjet dhe qëndrimet e përpunuara në këto katër drejtime shqyrtuese të Lidhjes së Prizrenit “u derdhën” në bazën kapitale të historisë kombëtare të shqiptarëve, ku roli i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit ishte shumë i rëndësishëm në zhvillimin shqiptarëve, në formimin e shtetit të Shqipërisë më 1912 dhe të shtetit të Kosovës më 2008.

Nga përmbajtja e dëgjuar e kumtesave u dallua qëndrimi unik i historiografisë shqiptare për Lidhjen e Prizrenit dhe vendin e saj në historinë kombëtare shqiptare. U dallua trajtimi i Lidhjes Shqiptare të Prizrenit në literaturën historike, politikologjike dhe në publicistikë të dikurshme, por edhe në literaturën e re, përkatësisht në botimet e disa veprave më të reja në disa vende. Mirëpo, trajtimi i Lidhjes në këto vepra të huaja është i ndryshueshëm. Ka, madje, raste të trajtimit negativ të Lidhjes në disa nga veprat e botuara. Në disa nga trajtesat e lexuara u dëgjuan edhe tone kritike të sjelljeve të disa personaliteteve në kohën e Lidhjes së Prizrenit, që i kanë munguar shqyrtimeve të deritashme. Emrat e personaliteteve të reja të disa nëndegëve të Lidhjes, sidomos në Kosovë, sikur sinjalizojnë burime ende të pashtjerrëshme hulumtuese për Lidhjen Shqiptare të Prizrenit. Konsonanca mendore e hulumtuesve të huaj me qëndrimet e hulumtuese shqiptare të Lidhjes tregon jo vetëm interesimin e të huajve për çështjen shqiptare para, gjatë dhe pas Lidhjes Shqiptare të Prizrenit, por edhe tendencën e konvergjencës vepruese të përbashkët në zhvillimin e rrjedhave integruese mbi themelet e së kaluarës së popullit shqiptar në raport me zhvillimet bashkëkohore

duke iu përmbajtur mesazhit më të rëndësishëm të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit që është “bashkëpunimi i shqiptarëve me të gjithë popujt dhe vendet liridashëse”.

Me gjithë të arriturat në njohjen e lidhjes së Prizrenit është për të konstatua se edhe pas 130 vjetëve ka ende vend për hulumtime të kohës së Lidhjes, analizës së akteve paraprake të dokumentit të Këshillit drejtues të Lidhjes së Prizrenit, të veprimtarisë diplomatike që shqiptarëve në kohën e Lidhjes dhe pas saj, për shpërnguljet e shqiptarëve gjatë, sidomos pas Lidhjes së Prizrenit, për prioritetet e bashkëpunimit të shqiptarëve me vendet ballkanike dhe më gjerë, etj. Për momentin e konsiderojë të rëndësishëm organizimin e dialogut akademikë për Lidhjen e Prizrenit duke nënkuptuar me këtë në rend të parë dialogun e përgatitur të përfaqësuesve të akademive shqiptare me përfaqësuesit e Akademisë serbe të Shkencave, që do të pasonte pas jetësimeve politike ndërmjet Shtetit të Kosovës dhe Shtetit të Serbisë. Kontributi i diasporës shqiptare u paraqit për herë të parë sikurse që u paraqit edhe përvojat e deritashme të shënimit të përvjetorit të Lidhjes Shqiptare të Prizrenit.

Në Konferencën shkencore “Lidhja Shqiptare e Prizrenit 1887-1881” u dallua pjesëmarrja e hulumtuesve të rinj gjithnjë e më shumë të gatshëm për hulumtime me metoda dhe procedura bashkëkohore të shkencës moderne.

Por, njëkohësisht është dëshpërues jo gatishmëria e pjesëmarrësve të kësaj konference për diskutim ditën e parë të kësaj Konference interesimi i gjerë për Lidhjen Shqiptare të Prizrenit para 30 viteve dhe para 5 vjetëve ka qenë më i madh. Mediet e Kosovës dhe jashtë saj, sidomos në Shqipëri dhe në Maqedoni i kanë kushtuar kujdes të posaçëm formimit të mendimit publik për rëndësinë e kësaj ngjarjeje historike për popullin shqiptar pavarësisht nga pesha e çështjeve aktuale politike, ekonomike dhe sociale të vendeve tona dhe të rrjedhave ndërkombëtare të kohës sonë. Pas kësaj konference sektori i botimeve për Lidhjen Shqiptare të Prizrenit do të pasurohet edhe me botim të punimeve të kësaj konference.

Duke shpreh falënderim për angazhimin e Presidencës së Republikës së Kosovës për mirëvajtjen e kësaj konference dhe duke falënderuar juve pjesëmarrës, sidomos referuesve dhe interesimit të medieeve, më lejoni të shpreh kënaqësi që më dhatë rastin të mbajë fjalën përfundimtare të Konferencës shkencore “Lidhja Shqiptare e Prizrenit 1878-1881”. Me këtë mbylli punimet e kësaj konference.